

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

DÖRDÜNCÜ İDARE

HAJDUOVÁ – SLOVAKYA

(Başvuru no. 2660/03)

KARAR

STRASBOURG

30 Kasım 2010

KESİNLEŞME

28/02/2011

Bu sonkarar Sözleşme'nin 44(2). fıkrasına göre kesinleşmiştir. Karar yazım düzeltmelerine tabi tutulabilir.

Hajduová – Slovakia davasında,

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Dördüncü Dairesi, aşağıdaki yargıçlarla toplanmıştır:

Başkan: Nicolas Bratza,

Üyeler: Lech Garlicki,

Ljiljana Mijović,

David Thór Björgvinsson,

Ján Šikuta,

Päivi Hirvelä,

Mihai Poalelungi

Daire Yazı İşleri Müdürü: Lawrence Early.

9 Kasım 2010 tarihinde kapalı olarak müzakerede bulunan Mahkeme, aynı tarihte aşağıdaki sonkararı kabul etmiştir:

USUL

1. Bu dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması için Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesine göre bir Slovakia vatandaşı olan Bayan Marta Hajduová ("başvurucu") tarafından 10 Ocak 2003 tarihinde Slovakia Cumhuriyeti'ne karşı yapılmış bir başvurudan (no. 2660/03) kaynaklanmıştır.

2. Başvurucu, Kosice'de avukatlık yapan Bayan I. Rajtáková tarafından temsil edilmiştir. Slovakia Cumhuriyeti Hükümeti de ("Hükümet"), A. Poláčková ve M. Pirošiková tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvurucu ulusal makamların, kendisine tacizde bulunan ve tehdit eden eski eşinin aldığı mahkumiyetin ardında psikiyatrik tedavi için eski eşini bir kurumda tutma kararı vermeleri gerekirken, bu hukuki yükümlülüklerine uymamak suretiyle Sözleşme'nin 5 ve 8. maddelerindeki haklarını ihlal ettiklerini iddia etmiştir.

4. Davayla bakmakla görevlendirilen Dördüncü Dairenin Başkanı, 26 Mart 2006 tarihinde başvuruyu Hükümet'e bildirmeye karar vermiştir. Ayrıca başvurunun esasının kabuledilebilirliği ile birlikte incelenmesine karar verilmiştir (madde 29 § 3).

DAVANIN ESASI**I. DAVA KONUSU OLAYLAR**

5. Başvurucu, 1960 doğumlu olup, Košice'de yaşamaktadır.

A. Başvurucunun maruz kaldığı taciz

6. 21 Ağustos 2001’de başvurucunun (şimdi eski) eşi A., kamusal bir alanda oldukları sırada başvurucuya hem sözlü hem de fiziksel olarak saldırılarda bulunmuştur. Başvurucu hafif bir yara almış, yaşamı ve güvenliğinden endişe duymuştur. Bunun üzerine başvurucu çocuklarını alıp evden ayrılmış, Košice’deki bir sivil toplum kuruluşunun tesislerine yerleşmiştir.

7. 27 ve 28 Ağustos 2001’de A., başvurucuyu ve başka kişileri, *başka şeylerin yanı sıra*, tekrar tekrar ölümle tehdit etmiştir. A. aleyhinde ceza soruşturması başlatılmış ve A. tutuklanmıştır.

B. A.’nın aleyhinde dava açılması ve mahkum edilmesi

8. 29 Kasım 2001 tarihinde savcı, A. aleyhine Košice I Bölge Mahkemesi’nde (“Bölge Mahkemesi”) dava açmıştır. İddianamede sanığın geçmişte dört kez mahkum edildiği belirtilmiştir. Suçlardan ikisi son on yıl içinde işlenmiştir; bu suçlar mahkeme veya idarenin emirlerine muhalefetle ilgilidir.

9. Cezai davası sırasında uzmanlar, sanıkta ciddi bir kişilik bozukluğunun bulunduğunu ortaya koymuşlar ve bir psikiyatri kliniğinde yatarak tedavi edilmesini tavsiye etmişlerdir.

10. 7 Ocak 2002 tarihinde Bölge Mahkemesi, A.’nın mahkumiyetine karar vermiştir. Bu mahkeme, A. aleyhine hapis cezası hükmetmemiş, ama A.’nın psikiyatrik tedavi görmesine karar vermiştir. Bu mahkeme aynı zamanda A.’nın salıverilmesine karar vermiştir. Bunun ardından A., Košice’deki bir hastaneye nakledilmiştir. Bu hastane, A.’nın ihtiyaç duyduğu tedaviyi vermediği gibi, Bölge Mahkemesi de hastaneye bu tedaviyi uygulaması için talimat vermemiştir. A. 14 Ocak 2002 tarihinde taburcu edilmiştir.

C. Başvurucuya karşı yeni tehditler

11. A., 14 Ocak 2002 tarihinde hastaneden taburcu edilmesinin ardından, başvurucu ve avukatını sözlü olarak tehdit etmiştir. Başvurucunun avukatı 14 Ocak 2002 tarihinde ve başvurucunun kendisi de 16 Ocak 2002 tarihinde A. hakkında suç duyurusunda bulunmuşlardır. Başvurucu ve avukatı, 7 Ocak 2002 tarihinde A.’yı mahkum eden Bölge Mahkemesine, A.’nın davranışları ve yaptıkları yeni suç duyuruları hakkında bilgi vermişlerdir.

12. 21 Ocak 2002 tarihinde A., yine başvurucunun avukatını ziyaret etmiş ve hem avukatı ve hem de avukatın yanında çalışanları tehdit etmiştir. Aynı gün polis tarafından yakalanmış ve işlediği fiiller nedeniyle suçlanmıştır.

D. A.'nın psikiyatrik tedavisinin ayarlanması

13. 22 Şubat 2002 tarihinde Bölge Mahkemesi, 7 Ocak 2002 tarihli kararına uygun olarak (bk. yukarıda parag. 10), A.'nın psikiyatrik tedavisine ilişkin işlemleri yapmıştır. Neticede A., Plešivec'deki bir hastaneye nakledilmiştir.

E. Başvurucunun iç hukukta yaptığı şikayetler

14. Başvurucu 7 Mart 2002 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne bir şikayette bulunmuştur. Başvurucu, 7 Ocak 2002 tarihinde eşi hakkında mahkumiyet kararı veren Bölge Mahkemesinin, eşinin hemen psikiyatrik tedavisi için bir hastaneye yatırılmasını sağlamamış olması nedeniyle, Sözleşme'nin 5. ve 6. maddeleri ile Slovak Anayasasının 16(1) ve 19(2). fıkralarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, 2 Ekim 2002 tarihinde başvurucunun şikayetini reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, Sözleşme organları tarafından yorumlandığı biçimiyle, başvurucunun Sözleşme'nin 5(1). fıkrasındaki hakkına bir müdahalenin bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucunun Anayasa'nın 16(1) ve 19(2). fıkralarındaki haklarının ihlal edildiği iddiası bakımından ise, başvurucunun kişi bütünlüğünün korunması için genel yetkili mahkemelerde dava açmış olması gerektiğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, kendisinin daha önceki I. US 2/00 ve II. US 23/00 no.'lu kararlarına gönderme yapılmıştır.

II. KONUYLA İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA**A. Anayasa hükümleri ve uygulama**

16. Slovakya Anayasasının 16(1). fıkrası, herkesin konut dokunulmazlığını güvence altına almaktadır.

17. Anayasanın 19(2). fıkrası, herkesin özel ve aile yaşamının haksız müdahalelere karşı korunma hakkını güvence altına almaktadır.

18. Anayasa Mahkemesi 5 Ocak 2000 tarihli I. US 2/00 no.'lu kararında, kamusal makamların yüksek öğretim diplomasını sistematik olarak kendilerine sunmasını istediği gerekçesiyle Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri süren davacının başvurusunu kabuledilemez bulmuştur. Kararda, davacının Anayasa'nın 19. maddesindeki haklarının korunmasını, Medeni Kanun'un 11. maddesi v.d. maddeleri uyarınca, kişi bütünlüğünün korunması için bir dava açmış olmasının gerektiği belirtilmiştir.

19. Anayasa Mahkemesi 23 Mart 2000 tarihli II. US 23/00 no.'lu kararında, bir Bölge Mahkemesi başkanı olarak davacının kendisinden mali durumuna ilişkin bilgi vermesinin Adalet Bakanı tarafından istemesinin

Anayasanın 19. maddesindeki haklarını ihlal ettiğine ilişkin başvurusun görevsizlik nedeniyle reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu konunun Medeni Kanun’un 11. maddesine *v.d.* maddelerine göre ele alma yetkisine sahip olan genel yetkili mahkemelerinin görev alanına girdiğini belirtmiştir.

B. Ceza Muhakemesi Kanunu ve ilgili uygulama

20. Olayların geçtiği tarihte yürürlükte olan 141/1961 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 351. maddesine göre ilgili mahkemenin başkanı, ilgili sağlık kuruluşuna mahkemenin kararına uygun olarak bir kimsenin tedavisini gerçekleştirme talimatı verir. İlgili kişinin çevresine karşı tehlike oluşturduğu durumlarda, mahkeme başkanı, kişinin derhal sağlık kuruluşuna nakledilmesini sağlar (351. maddenin 2. fıkrası).

21. Yüksek Mahkeme’nin uygulamasına göre (R 46/1977), bir kimsenin mahkemece hükmedilmiş tıbbi tedavisinin gerekleri, kural olarak, ilgili kararın icra edilebilir olmasının hemen ardından yerine getirilmelidir.

C. Medeni Kanun (10/1964 sayılı Kanunlar Derlemesi’nde yayımlanan, Şubat 1964 tarihli Kanunla değişik)

22. Medeni Kanunun ilgili maddeleri şöyledir:

11. madde

“Her gerçek kişi, kişi bütünlüğünün ve özellikle yaşamının ve sağlığının, kişi ve insan onurunun, mahremiyetinin, itibarının ve kişisel nitelikteki ifadelerinin korunması hakkına sahiptir.”

13. madde

“1. Her gerçek kişi, özellikle kişi bütünlüğüne haksız olarak müdahale edilmesini engelleyen bir karar verilmesini, böyle bir müdahalenin sonuçlarını ortadan kaldıran bir karar verilmesini ve uygun bir tazminata hükmedilmesini isteme hakkına sahiptir.

2. Bu maddenin 1. fıkrasına göre verilen karşılık özellikle zarar gören tarafın onuru ya da toplumsal statüsü ciddi ölçüde zarar gördü için yetersiz kalacak olursa, zarar gören taraf uğradığı manevi zarar için tazminata da hak kazanır.

3. Bu maddenin 2. fıkrasına göre ödenebilir tazminat miktarı tayin edilirken, mahkeme zarar gören tarafın uğradığı zararın ciddiyetini ve haklarının ihlal edildiği koşulları dikkate alır.”

D. 514/2003 sayılı Kanun

23. Kamu Gücünün Kullanımı Sırasında Meydana Gelen Zararlardan Sorumluluğa İlişkin 514/2003 sayılı Kanun (*Zákon o zodpovednosti za*

škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a zmene niektorých zákonov) 28 Ekim 2003 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Kanun 1 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe girmiş ve bu tarihten itibaren Devletin Sorumluluğu Hakkındaki 1969 tarihli Kanun'un yerine geçmiştir.

24. 514/2003 sayılı Kanun'un Açıklayıcı Raporu kanunun amacının, kamu makamlarının neden olduğu zararın tazmin mekanizmasını daha etkili kılmak ve bu suretle de haklarını İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi önünde aramak zorunda kalan kişilerin sayılarını azaltmak olduğunu belirtmiştir.

25. Kanunun 17. maddesi, kar kaybı da dahil olmak üzere maddi zarar için maddi tazminat ve gerekirse manevi zararlar için tazminat ödenmesine hükmedilmesini öngörmektedir.

26. İlgili iç hukukun ayrıntılı bir analizi için Mahkeme'nin *Kontrova – Slovakia* (no. 7510/04, 13 Temmuz 2006) davasındaki kabuledilebilirlik kararına bakınız.

III. KONUYLA İLGİLİ ULUSLARARASI BELGELER

27. İlgili uluslararası belgelerin bir özeti için Mahkeme'nin *Opuz – Türkiye* kararına (no. 33401/02, §§ 72-86 , ECHR 2009-...), özellikle de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin kadınların şiddete karşı korunmasına ilişkin 30 Nisan 2002 tarihli (2002)5 sayılı tavsiye kararına bakınız.

KARAR GEREKÇESİ

I. SÖZLEŞME'NİN 8. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

28. Başvurucu, devletin kendisini A.'dan korumadaki pozitif yükümlülüğünü 8. maddeye aykırı olarak yerine getirmediğinden şikayetçi olmuştur. Söz konusu 8. madde aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes özel ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.”

A. Kabuledilebilirlik

1. Tarafların görüşleri

(a) Hükümet

29. Hükümet, başvurunun iç hukukta mevcut olan hukuk yollarını tüketmediği gerekçesiyle, başvurunun Sözleşme'nin 35(1). fıkrasına göre kabuledilebilir olmadığını ileri sürmüştür. Hükümet, başvurunun özellikle Medeni Kanun'un 11. v.d. maddelerine göre kişi bütünlüğünün korunması için dava açmamış olmasına işaret etmiştir. Ayrıca Slovakya hukukunun, genel yetkili mahkemelerin, Medeni Kanun'un 11. maddesini Sözleşme'ye uygun olarak yorumlamalarını gerektirdiğini de vurgulamıştır.

30. Hükümet, *Kontrova* davasında (yukarıda geçen) verilen kabuledilebilirlik kararını, mevcut davadan ayırmıştır. *Kontrova* davasında Mahkeme, aile içi şiddetten kaynaklanan Sözleşme'nin 2 ve 8. maddelerinin ihlal edildiği şikayetleri bağlamında, Hükümet'in Medeni Kanun'un 11. vd. maddeleri uyarınca kişisel bütünlüğün korunması için dava açılmasının pratikte yeterince belirgin olduğunu ve en azından bir ölçüde başarı şansı bulunduğunu gösterememiş olmasını dikkate almıştır. Mahkeme bu tespiti yaparken, Anayasa Mahkemesi'nin kişi bütünlüğü için açılan bir davanın içinde bulunduğu koşullar dikkate alındığında başvuru için elverişli olup olmadığı konusunda muğlak bir sonucuna varmış olduğunu vurgulamıştır. Mahkeme *Kontrova* davasında özellikle, mahkeme başkanının, başvurunun medeni hukuk uyarınca açacağı bir dava ya da ceza davası yoluyla manevi zararlarının karşılanmasını isteyebileceği etkili bir hukuk yolunun bulunmadığına ilişkin ayrık görüşü üzerinde durmuştur.

31. Hükümet, Mahkeme'nin *Babjak ve diğerleri – Slovakya* (no.73693/01, 30 Mart 2004) davasındaki kararına dayanmıştır. Bu davada Mahkeme, Sözleşme'nin 6(2). fıkrası bağlamında, olayın koşulları içinde, Medeni Kanun'un 11. vd. maddeleri uyarınca açılan bir medeni hukuk davasının, birinci başvurunun durumuna çözüm getirmeye kural olarak muktedit olduğu sonucuna varmıştır. Bu nedenle bu şikayet, Sözleşme'nin 35(1) ve (4). fıkraları uyarınca, iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle reddedilmiştir. Ayrıca Hükümet, Anayasa Mahkemesi'nin mevcut olaydaki başvurunun davasına ilişkin olarak başvurunun genel yetkili mahkemelerde Medeni Kanun'un 11. maddesi uyarınca bir dava açmış olması gerektiği değerlendirmesine dayarak (bk. yukarıda parag. 15) iddiasını desteklemiştir.

32. Hükümet, kişi bütünlüğün korunması için açılan davaların öncelikle hakaret davalarında kullanıldığına ilişkin Mahkeme'nin *Kontrova* kararında (yukarıda geçen) görüşüne karşı çıkmıştır. Davalı devletin, Anayasa Mahkemesi'nin bu yolun elverişliliğini açıkça ortaya koymasına rağmen, görece az kullanılmasından sorumlu tutulamayacağını ileri sürmüştür.

Ayrıca Hükümet, Mahkeme'nin bu tür başvuruları, iç hukuk yollarını tüketmedikleri gerekçesiyle kabuledilebilir görmemesi gerekirken böyle yapmamasının, potansiyel başvurucuları söz konusu iç hukuk yolunu tüketmekten alıkoyduğunu savunmuştur. Hükümet sonr olarak, Slovakya hukukuna göre kişi bütünlüğü hakları kısıtlamaya tabi olmadığı için, Medeni Kanun uyarınca başvurucunun hala dava açabileceğini iddia etmişlerdir.

33. Son olarak, Hükümet Slovakya Anayasa Mahkemesi'nin ilgili ve mevcut uygulamasının “tam olarak muğlak” olmadığını belirtmiştir. Özellikle gönderme yaptığı bazı durumlarda (bkz. yukarıda ilgili iç hukuk ve uygulama) Anayasa Mahkemesi'nin kişisel bütünlüğün korunması için açılan davalarda şikayetçileri olağan mahkemelere yönlendirmiş olduğunu ileri sürmüştür.

(b) Başvurucu

34. Başvurucu, Hükümet'in üzerinde durduğu hukuk yolunun (Medeni Kanun'un 11. vd. maddeleri uyarınca kişi bütünlüğünün korunması davası) kendisinin olayına benzer bir olayda kullanılmış olduğunu gösteren bir karara gönderme yapmadığı yanıtını vermiştir. Başvurucu uygulamada Medeni Kanun'un 13(1). fıkrasının, bireyi kişi bütünlüğüne yönelik haksız müdahalelerden yeterli düzeyde korumayan yetkililere karşı manevi tazminat davası açılabilmesine imkan verecek biçimde yorumlanmadığını ileri sürmüştür.

35. Başvurucu ayrıca, kamu organlarının neden oldukları zararlar için manevi tazminat istenmesini mümkün kılan 514/2003 sayılı Kanun'un (bk. yukarıda parag. 23) daha sonra yürürlüğe girmiş olmasının, *başka şeylerin yanı sıra*, bu konuda daha önceden bir hukuk boşluğu bulunduğunu gösterdiğini ileri sürmüştür. Bununla beraber bu hukuk yolu, kendi davasının ulusal makamlar tarafından ele alındığı dönemde kendisi için mevcut değildir.

2. Mahkeme'nin değerlendirmesi

36. Mahkeme, Sözleşme'nin 35. maddesinin amacının Taraf Devletlere, kendilerine karşı ileri sürülen ihlal iddialarını, Sözleşme organları önünde ileri sürülmeden önce önleme ya da düzeltme fırsatı vermek olduğunu vurgulamıştır. Bunun sonucu olarak devletler, meseleleri kendi hukuk sistemleri aracılığıyla telafi etme fırsatına sahip olmadan önce uluslararası bir organ önünde eylemlerinin hesabını vermekten muaf tutulmuşlardır. Sözleşme'nin 35. maddesinde belirtilen iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralı, bir başvurucunun yalnızca iddia edilen ihlallere ilişkin olan ve aynı zamanda da erişilebilir ve yeterli olan hukuk yollarına olağan usullerle başvurabilmesini gerektirir. Bu hukuk yollarının varlığı, sadece teoride değil fakat uygulamada da yeterli ölçüde kesin olmalıdır; aksi halde bu hukuk yollarının erişilebilirlik ve etkililik koşulunu yerine getirdikleri

söylenemez; bu koşulların karşılandığını kanıtlamak davalı devlete düşer (bk. *Selmouni – Fransa [BD]*, no. 25803/94, §74 ve 75, *İHAM 1999-V*; ve *Branko Tomasic ve Diğerleri – Hırvatistan*, no. 46598/06, §35-37, *İHAM 2009-... (alıntılar)*).

37. Sözleşme'nin 35. maddesi, ispat yükünün taraflar arasında dağılmasını öngörmektedir. Mahkeme'yi hukuk yolunun olayların geçtiği tarihte teoride ve uygulamada etkili bir hukuk yolu olduğuna, yani erişilebilir olduğuna, yapılan şikayetler bakımından giderim sağlamaya muktedir olduğuna ve makul ölçüde başarı şansının bulunduğu ikna etmek, iç hukuk yollarının tüketilmediğini iddiasında bulunan devlete düşer (bk. *Akdivar ve Diğerleri – Türkiye*, 16 Eylül 1996, §68, *Reports of Judgments and Decisions*, 1996-IV).

38. Mahkeme, bu kuralın uygulanması sırasında bağlamın gözetilmesi gerektiğini vurgular. Buna uygun olarak, Sözleşme'nin 35. maddesinin bir ölçüde esneklik ve aşırı şekilciliğe kaçmaksızın uygulanması gerektiğini kabul etmiştir (bk. *Cardot – Fransa*, 19 Mart 1991, §34, *Seri A no. 200*). Ayrıca iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralının ne mutlak ve ne de otomatik olarak uygulanabilir olduğunu kabul etmiştir. Mahkeme'ye göre, bu kuralın gözetilip gözetilmediği incelenirken, tekil olayın kendine özgü koşullarını dikkate almak büyük önem taşır (bk. *Van Oosterwijck – Belçika*, 6 Kasım 1980, §35, *Seri A no. 40*). Bu durum Mahkeme'nin, başka şeylerin yanı sıra, yalnızca ilgili Sözleşmeciler Devletin hukuk sistemindeki resmi hukuk yollarının varlığını değil, ama aynı zamanda bunların işledikleri genel hukuki ve siyasi bağlam ile birlikte, başvuru sahiplerinin içinde bulundukları koşullarını da gerçekçi bir biçimde dikkate almak zorunda olduğu anlamına gelir (bkz. *Akdivar ve Diğerleri*, yukarıda, § 69).

39. Mahkeme ilk olarak, Hükümet'in yukarıda geçen *Kontrova* kararındaki kişisel hakların korunması için açılan davaların, öncelikli olarak hakaret olaylarında kullanıldığı tespitine yönelik itirazını kaydeder (bk. yukarıda parag. 32). Mahkeme ayrıca, Hükümetin dayanmak istediği ve başvurunun kabuledilemez bulunduğu *Bajbak* kararının (yukarıda geçen, parag. 31), aynı şekilde, açıkça başvuru sahibinin onurunu ve itibarının kırıldığı koşullarla ilgili olduğunu, çünkü söz konusu şikayetin merkezinde başvuru sahibinin Sözleşme'nin 6(2). fıkrasındaki suçlu bulununcaya kadar masum sayılma hakkının yer aldığını gözlemlemektedir. Tabii ki böyle bir durum, insanların başvuru sahibini algılayışını etkileyecektir; dolayısıyla bu, Medeni Kanunun 13(2). fıkrasında yer alan manevi zararlar hükümlerinin kapsamına girecektir (bk. yukarıda parag. 22).

40. Mahkeme ayrıca, 1 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren 514/2003 Coll. sayılı Kanunla getirilen, kamu makamlarının yol açtığı maddi olmayan zarara ilişkin özel hükümleri de kaydeder (bk. yukarıda parag. 23). Bununla birlikte Mahkeme, *Kontrova* davasındaki kararında olduğu gibi, bu yeni kanunun da sadece yürürlüğe girmesinden sonraki

olaylara uygulanabilir olduğunu ve geriye dönük olarak mevcut başvuruya yol açan olaylara uygulanabilir olmadığını gözlemlemektedir.

41. Mevcut davaya dönecek olursa Mahkeme, Hükümet'in, kişi bütünlüğün korunması davasının kapsamı konusunda yaptığı yorumun, başvuruçunun davasına benzer davalarda açıkça yerleşmiş ve tutarlılık kazanmış içtihatları emsal göstermek suretiyle, söz konusu dönemde sadece teoride değil ama uygulamada da belirgin olduğunu ve en azından bir ölçüde başarı şansı sunduğunu gösteremediği kanaatindedir. Mahkeme bu sonuca varırken, başvuruçunun kişisel koşullarını, aile içi şiddet mağdurlarının kendine özgü savunmasızlığını ve onların korunları için devletin aktif müdahalesinin gerektiğini (*bk. Bevacqua ve S. – Bulgaristan, no. 71127/01, §65, 12 Haziran 2008; ve Opuz – Türkiye, no. 33401/02, §132, ECHR 2009-...*), ayrıca Sözleşme'nin hakları teorik ve hayali değil, ama pratik ve etkili olarak korumayı amaçladığını göz önünde tutmuştur (*bk. örneğin Matthews – Birleşik Krallık [BD], no. 24833/94, §34, ECHR 1999-I ve Mahkeme'nin yukarıda geçen Kontrová kararı*).

42. Bu nedenle, A.'nın daha sonraki tehditlerine karşı başvuruçunun, çocuklarının ve avukatının korunmadığı şikayeti bakımından Hükümetin ileri sürdüğü iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazı kabul edilemez. Mahkeme'ye göre bu şikayet, Sözleşme'nin 35(3). fıkrası anlamında açıkça temelsiz değildir. Bu şikayet başka herhangi bir noktada kabuledilemez de değildir. Bu nedenle, başvurunun kabuledilebilir olduğu karar verilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların görüşleri

43. Başvuruçucu, A.'da yeterli tedavi edilmesi halinde iyileştirilebilir bipolar bozukluk bulunduğu sonucuna varan bir uzman raporu üzerine, Bölge Mahkemesi'nin A.'nın topluma karşı bir tehlike oluşturduğunu açıkça fark etmiş olduğunu vurgulamıştır. Ne var ki Bölge Mahkemesi, A.'yı psikiyatrik tedavi için tutması amacıyla bir sağlık kuruluşuna talimat verme şeklindeki kanuni yükümlülüğünü yerine getirememiştir. Bölge Mahkemesi, ancak başvuruçunun avukatı tarafından A.'ya karşı bir kez daha suç şikayetinde bulunulmasını üzerine ve A.'nın Košice II Bölgesi Adli ve Cezai Emniyet Amirliği tarafından yakalanmasından sonra, gerekli tedavi için talimat vermiştir. Yerel mahkemenin bu ihmali, A.'nın başvuruçuyu ve çocuklarını aile evlerini terk etmek zorunda bırakan tehditlerine devam etmesine imkan vermiştir.

44. Hükümet, A.'nın 7 Ocak 2002 tarihindeki mahkumiyetinin ardından psikiyatrik tedavi için tutulmadığını kabul etmiştir. Hükümet, Bölge Mahkemesinin 15 Ocak 2002 tarihli yazıyla A.'nın hastaneden taburcu edildiğinden haberdar edilmiş olmasına rağmen, kendisinin tedavi için tutulması talimatını ancak başvuruçunun yeni bir şikayette bulunması

üzerine 22 Ocak 2002’de verdiğini de kabul etmiştir. Hükümet’in kendisinin de kabul ettiği bu durum, başvurucunun Sözleşme’nin 8. maddesi uyarınca yaptığı şikayeti açıkça temelsiz olmaktan çıkarmıştır.

2. Mahkeme’nin değerlendirmesi

45. Mahkeme, Sözleşme’nin 8. maddesinin temel amacının bireyi kamusal makamların keyfi eylemlerine karşı korumak olmakla birlikte, buna ek olarak özel ve aile yaşamına etkili “saygı” kavramına içkin olan pozitif yükümlülüklerin de bulunabileceğini ve bu yükümlülüklerin bireylerin kendi aralarındaki ilişkiler alanında da tedbir alınmasını gerektirebileceğini hatırlatır. Bilhassa çocuklar ve diğer savunmasız bireyler etkili bir şekilde korunma hakkına sahiptirler (*bk. X ve Y – Hollanda, 26 Mart 1985, §23-24 ve 27, Seri A no. 91, ve August – Birleşik Krallık (k.k.), no. 36505/02, 21 Ocak 2003*).

46. Özel yaşama saygı konusunda Mahkeme, daha önce çeşitli bağlamlarda özel yaşam kavramının kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü de içerdiğine karar vermiştir. Sözleşme’nin 8. maddesine göre devletlerin, bir bireyin fiziksel ve ahlaki bütünlüğünü diğer kişilere karşı koruma görevi de vardır. Bu nedenle devletlerin, bireyler tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemlerine karşı koruma sağlayan yeterli bir hukuki mevzuata sahip olmaları ve bu mevzuatı pratikte uygulamaları gerekir (*bk. X ve Y – Hollanda, yukarıda geçen, §22 ve 23; Costello-Roberts – Birleşik Krallık, 25 Mart 1993, §36, Seri A no. 247-C; D.P. ve J.C. – Birleşik Krallık, no. 38719/97, §118, 10 Ekim 2002; ve M.C. - Bulgaristan, no. 39272/98, §150 ve 152, ECHR 2003-XII, en yakın tarihli Mahkeme’nin A. – Hırvatistan kararı, no. 55164/08, §60, 14 Ekim 2010 (henüz kesinleşmedi)*). Mahkeme bu bağlamda, aile içi şiddet mağdurlarının kendilerine özgü savunmasızlığının ve devletin bu kişilerin korunmaları için aktif biçimde müdahale etmesi gereğinin çok sayıda uluslararası belgede vurgulandığını kaydeder (*bk. Opuz kararına atıf için yukarıda 27. paragraf ve Bevacqua kararı, yukarıda geçen, §64-65; ve Sandra Janković – Hırvatistan, no. 38478/05, §44-45, ECHR 2009-... (alıntılar)*).

47. Mahkeme kendi görevinin, ulusal makamların yerine geçip bireyleri kişi bütünlüklerine yönelik saldırılardan korumanın en uygun yöntemlerini belirlemek olmadığını, daha ziyade bu makamların takdir yetkilerini kullanırken verdikleri kararları Sözleşme bakımından denetlemek olduğunu hatırlatır. Bu nedenle Mahkeme, başvurucunun davasını ele alırken, Slovakya’nın Sözleşme’nin 8. maddesindeki pozitif yükümlülüğünü ihlal edip etmediğini inceleyecektir (*bk. Sandra Janković, yukarıda geçen, §46*).

48. Mevcut olayda Mahkeme, A.’nın başvurucuya yönelik şiddet içeren davranışlarının bir sonucu olarak 7 Ocak 2002 tarihinde Bölge Mahkemesi tarafından mahkum edildiğini kaydeder. Ayrıca Mahkeme, A.’nın hapis cezasına mahkum edilmemesinin nedeninin de, ulusal mahkemenin A.’da ciddi bir kişilik bozukluğu bulunduğu sonucuna varan ve bir psikiyatri

kliniğinde yatılı olarak tedavi edilmesini tavsiye eden uzman raporlarına dayanması olduğunu gözlemlemektedir. Ayrıca Mahkeme, Bölge Mahkemesinin 7 Ocak 2002 tarihinde A.’nın mahkumiyetine karar verirken, psikiyatrik tedavi altına girmesi için bir hastaneye gönderilmesi gerektiğine karar verdiğini de vurgular. Başvurucunun da belirttiği gibi A., Bölge Mahkemesinin hastaneye A.’yı tutma ve söz konusu tedaviyi sağlama talimatı verme konusundaki yasal yükümlülüğünü (yukarıda 20. paragrafta gösterilen Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 351(1) fıkrası) yerine getirmemiş olması nedeniyle, kısa bir süre sonra hastaneden taburcu edilmiştir. Bölge Mahkemesinin ihmalinin bir sonucu olarak, başvuru ve avukatı A.’nın yeni tehditlerine maruz kalmışlar ve bu da kendisine karşı suç şikayetlerinin yenilenmesine yol açmıştır.

49. Mahkeme mevcut başvurunun, daha önce atıfta bulunduğu ölümle sonuçlanan aile içi şiddete ilişkin davalardan farklı olduğunu gözlemlemektedir (*bk. özellikle Kontrova – Slovakia, no. 7510/04, ECHR 2007-VI (alıntılar) ve Sözleşme’nin 2., 13. maddeleri ve 2. ve 3. maddelerle bağlantılı olarak 14. maddesinin ihlal edildiğine karar verilen yukarıda geçen Opuz kararı*). Başvurucunun Sözleşme’nin 8. maddesi bakımından yaptığı şikayetin temelini teşkil eden A.’nın hastaneden taburcu edilmesinin ardından tekrarlanan tehditlerinin, somut fiziksel şiddet eylemlerine dönüşmedikleri açıktır (*krş. devletin 8. maddedeki pozitif yükümlülüklerinin ihlal edildiğinin tespit edildiği Bevacqua davası*). Ne var ki Mahkeme, A.’nın başvurucuya yönelik fiziksel taciz ve tehditkar davranışlarına ilişkin geçmişi göz önünde bulundurduğuna, kendisinin herhangi bir tehdidinin, başvurucuda bunların gerçekleştirilebileceğine dair esaslı bir korku yaratabileceği görüşündedir. Mahkeme’ye göre bu durum, devletin Sözleşme’nin 8. maddesindeki pozitif yükümlülüklerine uygun davranıp davranmadığını değerlendirmeyi gerektirecek kadar, başvurunun psikolojik bütünlüğünü ve esenliğini etkileyebilir.

50. Mahkeme, A.’nın yakalandığı ve kendisine bir suç isnat edildiği 21 Ocak 2002 tarihinde olaya polisin müdahale etmiş olmasından memnuniyet duymaktadır. Bununla birlikte Mahkeme, ulusal makamların A.’nın psikiyatrik tedavi için gerektiği biçimde tutulmasını sağlamamış ve hareketsiz kalmış olmalarının, A.’nın başvurucuyu ve avukatını tehdit etmeye devam etmesine imkan verdiğini göz ardı edemez. Üstelik, polisin duruma müdahale etmesi, ancak başvuru ve avukatının A. aleyhinde yeni suç duyurularında bulunmalarından sonra olmuştur. Bu bağlamda Mahkeme, ulusal makamların “gerçek ve acil bir riskin varlığını bildikleri ya da bilmelerinin gerektiği” durumlarda, makul önleyici tedbirler almakla yükümlü olduklarını hatırlatır (*bk. ayrıntılardaki farklılıklarla birlikte, Osman – Birleşik Krallık, 28 Ekim 1998, §116, Reports 1998-VIII*). Mahkeme, başvurucuya uyguladığı şiddet nedeniyle A. aleyhinde 7 Ocak 2002 tarihinde mahkumiyet kararı verilmiş olmasının, A.’nın suç geçmişinin ve Bölge Mahkemesi’nin A.’nın psikiyatrik tedavi görmesi gerektiğine

ilişkin değerlendirmesinin, olayın koşulları içinde ulusal makamların, başvurucuya karşı gelecekte meydana gelebilecek şiddet ve tehditlerin farkına varmaları için yeterli olduğunu tespit etmektedir. Ayrıca Mahkeme'nin bir çok kez üzerinde durduğu gibi, aile içi şiddet mağdurlarının kendilerine özgü savunmasız oluşları nedeniyle (*bk. diğerlerinin yanı sıra Opuz kararı, yukarıda geçen, §132*), mevcut olayda ulusal makamların çok daha ihtiyatla hareket etmeleri gerekirdi.

51. Mahkeme, başvurunun Sözleşme'nin 8. maddesine ilişkin şikayetin açıkça temelsiz olmadığına ilişkin Hükümet'in kabulünü kaydeder. Hükümet, bundan ziyade başvurunun iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğu gerekçesiyle kabuledilebilir olmadığını ileri sürmek istemiş, ama bu itiraz Mahkeme tarafından reddedilmiştir. Hükümet, beyanlarında, 7 Ocak 2002 tarihli mahkumiyet kararının ardından, A.'nın psikiyatrik tedavi için tutulmadığını kabul etmiştir. Hükümet ayrıca, Bölge Mahkemesinin 15 Ocak 2002 tarihli bir yazıyla A.'nın 14 Ocakta hastaneden taburcu edildiği hususunda bilgilendirilmiş olmasına rağmen, ancak başvurunun yeni suç şikayetinde bulunmasından sonra, 22 Ocak 2002 tarihinde tedavi amacıyla tutulması için talimat verdiğini de kabul etmiştir.

52. Yukarıda anlatılanlar ışığında Mahkeme, A.'nın davranışlarına karşılık yetkililerin yeterli tedbir almamalarının, bilhassa Bölge Mahkemesinin 7 Ocak 2002 tarihindeki mahkumiyet kararının ardından kanuni yükümlülüğü yerine getirmemelerinin, başvurunun özel yaşamına saygının güvence altına alınması bakımından Sözleşme'nin 8. maddesindeki devletin pozitif yükümlülüklerinin ihlali oluşturduğunu tespit eder.

III. SÖZLEŞME'NİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

53. Başvurucu ayrıca Bölge Mahkemesi'nin A.'nın psikiyatrik tedavi amacıyla tutulmasına hükmetme konusundaki yasal yükümlülüğüne uymamasının, Sözleşme'nin 5. maddesindeki haklarını da ihlal ettiğinden şikayetçi olmuştur.

54. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesindeki kişisel özgürlüğü kavramını, "klasik anlamıyla, yani bir kimsenin fiziksel özgürlüğü anlamında" kullandığını hatırlatır (*bk. diğerlerinin yanı sıra Engel ve Diğerleri – Hollanda, 8 Haziran 1976, §58, Seri A no. 22*). "Kişi güvenliği" kavramı da fiziksel güvenlikten ziyade fiziksel özgürlük bağlamında anlaşılmalıdır (*bk. East African Asians – Birleşik Krallık, no. 4626/70 vd., 14 Aralık 1973 tarihli Komisyon raporu, Decisions and Reports 78, s.67, § 220; ve Zilli ve Bonardo – İtalya (k.k.), no. 40143/98, 18 Nisan 2002*). "Güvenlik" kelimesinin varlığı, sadece tutmanın keyfi olmaması gereğini vurgulamaya hizmet etmektedir (*bk. Bozano – Fransa, 18 Aralık 1986, §54 ve 60, Seri A no. 111*).

55. Mahkeme, mevcut olayda başvurunun şikayetinin, esas itibarıyla yetkililerin A.’nın tutulmasını emretmeyerek, kendisinin “kişi güvenliğini” korumamış olmalarına ilişkin olduğunu gözlemlemektedir. Mahkeme, Sözleşme’nin 5. maddesinde böyle bir hakkın bulunmadığı ve güvenlik kavramının kişisel güvenlikten ziyade fiziksel özgürlük bağlamında anlaşılması gerektiğini tespit ve eden yukarıda belirtilen ilgili içtihadına dikkat çeker.

56. Dolayısıyla başvurunun Sözleşme’nin 5. madde şikayeti, 35(3). fıkrasındaki anlamıyla, Sözleşme’nin hükümleriyle *konu bakımından* bağdaşmaz olup, Sözleşme’nin 35(4). fıkrası gereğince reddedilmelidir.

IV. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

57. Sözleşme’nin 41. maddesi şöyledir:

“Mahkeme, Sözleşme’nin veya Protollerin ihlal edildiğini tespit ederse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen giderme imkanı veriyorsa, Mahkeme gerekirse zarara uğrayan tarafa adil bir karşılık verilmesine hükmeder.”

A. Zararlar

58. Başvurucu, manevi tazminat bakımından 5,000 Euro talep etmiştir. Ulusal mahkemenin ihmalinin sonucu olarak, A’nın kendisini tehdit etmeye devam etmesinin, kendisinde yol açtığı korku ve endişeyi vurgulamıştır.

59. Hükümet, başvurunun manevi tazminat talebine itiraz etmiş ve bu talebin abartılı olduğunu ileri sürmüştür. Mahkeme’nin başvurunun Sözleşme’nin 8. maddesindeki haklarının ihlal edildiğini tespit etmesi halinde, ihlal tespitinin kendisinin adil bir karşılık teşkil etmek bakımından yeterli olacağını belirtmiştir.

60. Mahkeme, başvurunun, yetkililerin özel yaşamına saygı için gerekli tedbirleri almamış olmaları nedeniyle, tartışmasız olarak acı ve endişe duyduğunu dikkate almaktadır. Davanın kendine özgü koşullarını dikkate alan ve hakkaniyet temelinde karar veren Mahkeme, başvurucuya 4,000 Euro verilmesine karar vermiştir (*bk. Bevacqua, yukarıda geçen, §97*).

B. Ücretler ve masraflar

61. Başvurucu ayrıca, yerel mahkemeler ve bu Mahkeme önünde doğan ücret ve masraflar için 50,575 SK (yaklaşık 1, 679 Euro) talep etmiştir. Bu miktar, Anayasa Mahkemesi önündeki dava için 5 saatlik yasal ücretleri ve bu Mahkeme’ye yaptığı başvurunun hazırlanması için 12 saatlik yasal ücretleri kapsamaktadır.

62. Hükümet, başvurucunun ücretler ve masraflar için olan talebini abartılı bulmuştur. Mahkeme'nin *Young, James ve Webster – Birleşik Krallık* (Madde 50), (18 Ekim 1982, §15, Seri A no. 55) gibi davalardaki tespitine gönderme yaparak, Mahkeme'den başvuruya yalnızca makul olarak doğmuş ücret ve masraflar için tazminata hükmetmesini talep etmişlerdir: "... yüksek dava masraflarının kendisi, insan haklarının etkin bir şekilde korunmasının önünde ciddi bir engel oluşturabilir. Mahkeme'nin ücretlerin ödenmesine karar verdiği davalarda böyle bir durumu teşvik etmesi yanlış olacaktır ... Başvurucuların Sözleşme uyarınca şikayette bulunmada aşırı ölçüde mali güçlükle karşılaşmalarının gerekmesi mühimdir ve Mahkeme Sözleşmeciler Devletler'deki avukatların, ücretlerini belirlemede bu amacın gerçekleştirilmesine katkıda bulunacaklarını umabileceğini düşünmektedir."

63. Mahkeme'nin içtihadına göre bir başvuru, ücret ve masrafların gerçekten ve gerekli olduğu ölçüde meydana geldiği ve miktar olarak makul olduğu kanıtlanırsa bunların geri ödenmesine hak kazanır. Mevcut olayın şartları içerisinde, eldeki bilgi ve yukarıdaki kriterler dikkate alındığında ve ayrıca başvurucunun şikayetlerinin bir kısmının reddedildiği göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme bütün başlıklar bakımından doğan ücretleri karşılayacak 1,000 Euro tutarındaki miktarın ödenmesinin makul olduğu kanısına varmıştır.

C. Gecikme faizi

64. Mahkeme, gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankası'nın en yüksek kredi faizine üç puan eklenmesi suretiyle bulunacak miktara dayanmasının uygun olduğunu kabul etmektedir.

BU GEREKÇELERLE MAHKEME OYBİRLİĞİYLE,

1. Sözleşme'nin 8. maddesine ilişkin şikayetin kabuledilebilir olduğuna ve başvurunun geri kalan kısmının kabuledilebilir olmadığına;
2. Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine;
3. (a) davalı devletin başvurucuya, bu kararın Sözleşme'nin 44(2) maddesine göre kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde şu miktarları ödemesine:
 - (i) ödenmesi istenebilecek her türlü vergiyle birlikte manevi tazminat olarak, toplam 4,000 EUR (dört bin Euro) ödenmesine;
 - (ii) ödenmesi istenebilecek her türlü vergiyle birlikte ücretler ve masraflar için toplam 1,000 EUR (bin Euro) ödenmesine;
- (b) yukarıda belirtilen üç ayın sona ermesinden ödeme tarihine kadar, gecikme süresince Avrupa Merkez Bankası'nın en düşük faiz oranlarına eşit oranına yüzde üç eklenecek basit faiz oranının yukarıdaki miktarlara uygulanmasına;

4. Başvurucunun adil karşılığa ilişkin diğer taleplerinin reddine
KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce olarak hazırlanmış ve 20 Mayıs 2010 tarihinde Mahkeme İçtüzüğü'nün 77(2) ve 77(3). maddeleri uyarınca yazılı olarak açıklanmıştır.

Lawrence Early
Yazı İşleri Müdürü

Nicolas Bratza
Başkan